

Kitap Tanıtımı- Leadbetter, B. (2009). Galerius and The Will of Diocletian. Routledge. Taylor & Francis Group. London and New York. XIV+282 pp. ISBN: 0-203-86928-1

Book Review- Leadbetter, B. (2009). Galerius and The Will of Diocletian. Routledge. Taylor & Francis Group. London and New York. XIV+282 pp. ISBN: 0-203-86928-1

Ezgigül

DOĞAN

Dr., Bağımsız Araştırmacı, Kahramanmaraş-

Türkiye

E-mail: ezgidogan_2009@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received: 18.3.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 11.6.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Ezgigül DOĞAN

ezgidogan_2009@hotmail.com

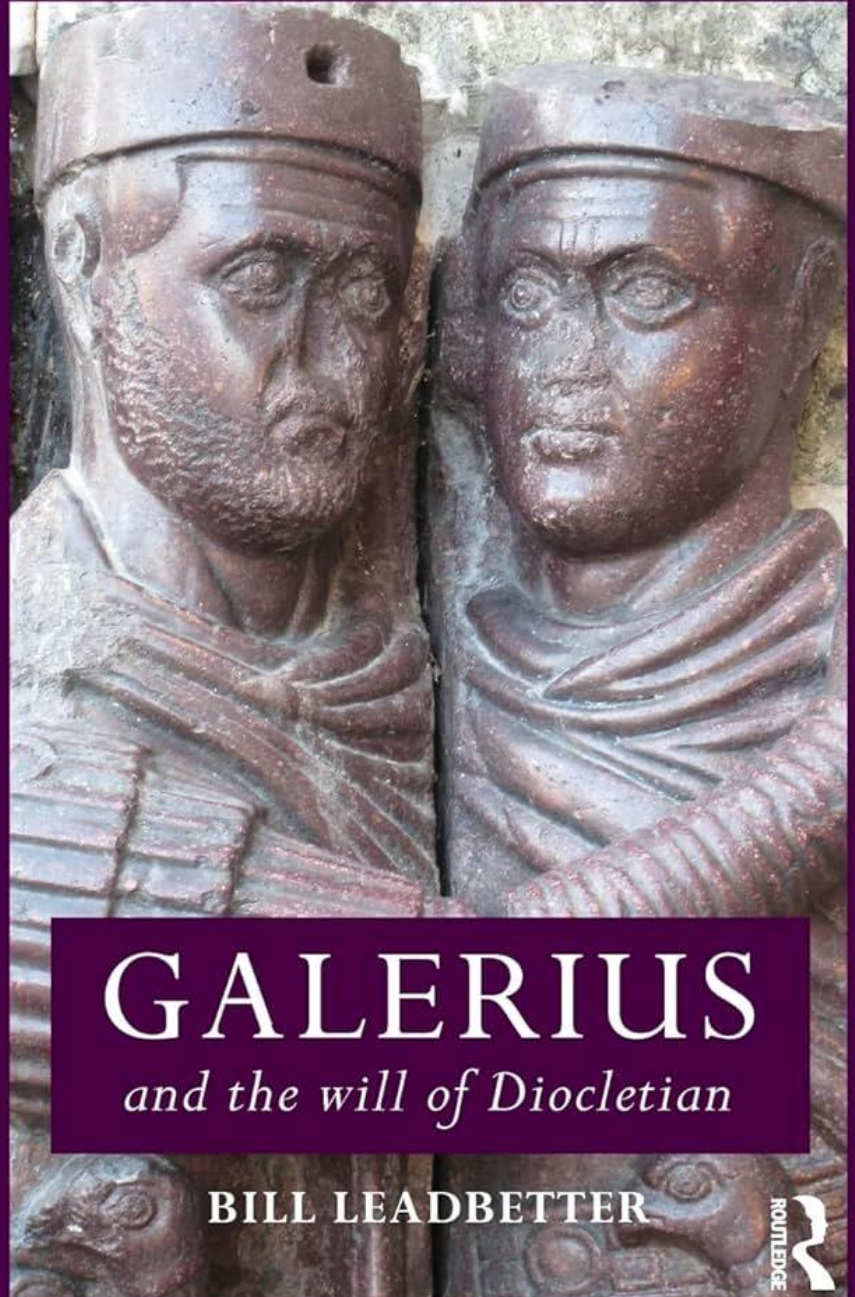
Atf /Cite this article:

Doğan, E. (2024). Kitap Tanıtımı- Leadbetter, B. (2009). Galerius and The Will of Diocletian. Routledge. Taylor & Francis Group. London and New York. XIV+282 pp. ISBN: 0-203-86928-1. *ETÜT Dergisi*, 8, 78-81.

This article checked by

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-
Noncommercial 4.0 International License.

Giriş

Bill Leadbetter tarafından yazılan ve 2009 yılında Taylor & Francis Group tarafından yayınlanan “Galerius and The Will of Diocletian” isimli eser bu çalışmanın inceleme konusudur. Eser, Tetrarchia Dönemi’ni, dönemin önemli siyasi figürü olan *Caesar* Galerius perspektifinden ele almakta ve Galerius’un *augustusluk*¹ dönemini de tartışmaktadır. Tetrarchia Dönemi’ne dair yazılan eserler arasında odak noktası bir *caesar* olan ilk kitap olması, akademik bir üslupla yazılması ve yeni yaklaşımlar sunması eseri kıymetli kılmaktadır.

Roma tarihinde 284 yılında iktidara gelen Diocletianus ile imparatorlukta 286 yılında ikili yönetim (*Diarchia*), 293 yılında ise dördümlü yönetim modeline (*Tetrarchia*) geçilerek yeni bir idare sistemi oluşturulmuştur. Bu yönetim sisteminde lider yönetici konumunda olan Diocletianus, eş *augustus* Maximianus ile *caesar*lar Constantius Chlorus ve Galerius bulunmaktaydı. Diocletianus’un hakimiyetinde 305 yılına kadar Doğu’da meydana gelen pek çok olayla mücadelede Galerius ön plana çıkmaktadır. 305 tarihinde Diocletianus ve Maximianus’un tahttan feragatlerinin ardından Doğu’nun *augustus*u olan Galerius, politik ve dini anlamda Roma’nın siyasi tarihi için önem arz etmektedir. Bu anlamda *caesarlık* ve *augustusluk* dönemlerinde kişiliği ve faaliyetleri ile tartışmalara konu olan Galerius’u *Galerius and The Will of Diocletian* isimli eserine konu edinen Bill Leadbetter, Diocletianus’un tartışmasız lideri olduğu Tetrarchia yönetim modelini bir devlet adamı olarak ele aldığı Galerius’la ilgisi bağlamında değerlendirir.

Kitap, önsöz, giriş, yedi ana bölüm ve bibliyografyadan oluşmaktadır. Önsözde yazar, 1978 yılında henüz lisans eğitiminde iken danışman hocasının tavsiyesi üzerine *Caesar* Galerius ile ilgilenmeye başladığını, doktora tezini ilgili konu üzerine hazırladığını ve nihayetinde bu çalışmasını literatüre kazandırdığını açıklamaktadır. Verdiği bilgiden de anlaşılacağı üzere, yazar çalıştığı alanda uzun yıllara dayanan bir bilgi birikimine sahiptir. Desteğini gördüğü tüm akademisyenlere, dostlarına ve ailesine samimi duygularla teşekkür ederek sözlerini bitiren yazar önsözünü tamamlamaktadır.

Giriş bölümünde kitabının ana konusunun Galerius’un biyografisi olmaktan ziyade kariyerinin ve devlet adamlığının Roma imparatorluk siyasetine olan katkısını ve dönemindeki olayların gidişatına yaptığı etkiyi ortaya koymak olduğunu açıklamaktadır. Yazar, özellikle Büyük Zulüm Dönemi olarak tarihe geçen Hristiyanlık karşıtı olaylarda ve Diocletianus’un tahttan çekilmesinde Galerius’un etkili bir devlet adamı olarak önem arz ettiğini ifade etmektedir. Söz konusu her iki olay da Roma’nın siyasi tarihinde değişim yaratan noktalar. Leadbetter, dönemin olaylarını siyasi olarak ele aldığını, sosyal ve ekonomik değerlendirmelerden mümkün olduğunca uzak durduğunu belirtmektedir. Ancak siyasi olayların sosyal ve ekonomik olaylardan bağımsız olmaması nedeniyle de gerekli bölümlerde bu konu ele alınmış ve siyasi olaylar üzerindeki etkisine değinilmiştir. Ancak eser, Galerius perspektifinden Diocletianus’un kurmuş olduğu Tetrarchia sistemini sorgulayan ve sonuçlara ulaşan bir siyasi tarih kitabı olarak görülebilir. Yazar, kitabını yazmasındaki bir diğer amacının ise ana dili veya yabancı dili İngilizce olan araştırmacılar için dönemin siyasi ve diplomatik tarihinin bilimsel analizini ortaya koymak olduğunu açıklamaktadır. Döneme dair bilimsel kaynakların İngilizce dışındaki diller olmasının ve uzun yıllar öncesine dayanmasının bu amacın altında yatan bir diğer neden olduğunu ifade etmektedir. Leadbetter, kapsamlı giriş metnine Tetrarchia kavramını ve dönemin kaynaklarını sorgulayarak devam etmektedir. Tetrarchia’dan söz eden, Diocletianus ve Galerius’u anlatan kaynaklardan söz ettikten sonra döneme dair en faydalı bilgileri veren Lactantius ile Eusebius’un eserlerini ve Gallialı hatiplerin övgü metinlerini irdelemektedir. Yazarın giriş metni Galerius’un doğum tarihiyle ilgili tartışmaları öne süren ve neticelendiren bir alt başlık ile son bulmaktadır.

Yedi ana bölümü olan eserin başlıklarında ve birbirini takip eden olayların aktarımında diyakronik sıralama kullanılmıştır. *Dynasts and Oligarchs* (s. 26-47) isimli birinci başlığı Ronald Syme’in *The Roman Revolution* isimli kitabından alıntılanan bir cümle (s. 26) ile başlamaktadır.² Ardından Tetrarchia Dönemi öncesi III. yüzyıl krizinden, imparatorların başarısız olduklarında devrildiklerinden veya öldürüldüklerinden, imparatorluğun sınırlarında meydana gelen istilalardan söz ettikten sonra Diocletianus’un ve Galerius’un kariyerine değinmektedir. Bu bölümde Leadbetter, imparatorların iktidar için doğmuş kişiler olmadığını, iktidara ulaşmış generaller olduklarını söyleyerek imparatorluğun askeri bir diktatörlük olduğunu özellikle ifade etmektedir.

¹ *Augustus* terimi Latince “kutsal, saygıdeğer” anlamına gelmektedir. Erdal Alova, Latince Türkçe Sözlük, Sosyal Yayınları, İstanbul, 2017, s. 52. İlk imparator Octavianus’un (MÖ 27-MS 14) *augustus* ünvanını almasıyla birlikte tüm Roma imparatorlarının üstlendikleri bir imparatorluk ünvanı olmuştur.

² “Demokrasi bir imparatorluğu yönetemez. Her ne kadar imparatorluk monarşiyi gerektirse de tek bir adam da bunu yapamaz. Bir yerlerde açık ya da gizli bir oligarşi her zaman vardır.” Ronald Syme, *The Roman Revolution*, At the Clarendon Press, Oxford 1939, s. 346.

Bölüm Diocletianus'un imparator ilan edilmesiyle son bulmaktadır. *Iovius and Hercules* (s. 48-80) isimli ikinci başlık Roma'da ortak yönetim örneklerinin sunulmasıyla başlamaktadır. Ardından Diocletianus'un askeri kariyeri, Roma tahtına geçiş süreci, Maximianus'u eş *augustus* ilan etmesiyle başlayan ikili yönetim sistemi sebep ve sonuçlarıyla anlatılmaktadır. Burada yazar, Diocletianus'un askeri kariyerinden söz ederken onun aslında 268 yılında Gallienus'u deviren üst düzey subaylardan oluşan oligarşinin içinden geldiğini vurgulamaktadır. Bu askeri oligarşiyi ise devam ettirdiğini hatta *caesar*ların da evlilik yoluyla aileye katılması sayesinde hanedan bağlarının sağlandığını söylemektedir (s. 49, 67). Hatta Diocletianus'un Tetrarchia yönetim modeliyle bir hanedan kurduğunu ve 363'te imparator Iulianus'un ölümüne kadar hanedanın devam ettiğini savunmaktadır (s. 48). Çünkü kitap boyunca yazarın savunduğu iddia Diocletianus'un bir hanedan oluşturduğu ve Galerius'un ise devam ettirdiği yönündedir. Söz konusu bölümde açıklanan tüm konular siyasi olaylar üzerinden ele alınmakta, *augustus*ların üstlendikleri tanrısal sıfatlarla siyasi olaylar arasında bağ kurulmakta ve dolayısıyla Geç Roma tarihinin politik yapısı ortaya konulmaktadır. Ardından dörtlü yönetim modelinde yer alan *Caesar* Galerius ve Constantius'un kariyerleri ve yönetimdeki yetki sınırları tartışılmaktadır. *Augustus and Caesar* (s. 81-113) isimli üçüncü bölümde Galerius'un *caesar*lık yıllarındaki askeri faaliyetleri ele alınmaktadır. Tetrarchia Dönemi'nde Doğu'nun *caesar*ı olan Galerius Sasani seferi gibi askeri başarılarla imza atmış ve Roma tarihinde ön plana çıkmıştır. Elbette *Augustus* Diocletianus'un da Doğu'da yer alması bir birleriyle bağlantılı olan siyasi olayların bütünlük içinde açıklanmasını gerektirmiştir. *Galerius and Diocletianus* (s. 114-155) isimli dördüncü bölümde Diocletianus'un tasarladığı yönetim modeli, hanedan kurma çabası gibi Roma tarihinde iz bırakan önemli meseleler tartışılmıştır. Bölümde Diocletianus ve Galerius arasındaki ilişkiye odaklanılarak büyük zulüm dönemi, Diocletianus ve Roma dini, III. yüzyıl sonlarında Hristiyanlık, ordu içindeki tasfiye, zulmün başlangıcı, Nicomedia'daki konferans ve *augustus*ların tahttan feragati konuları alt başlıklar halinde ele alınmıştır.

Constantius Augustus (s. 156-169) isimli beşinci bölümde *augustus*ların tahttan feragat etmelerinin ardından yaşanan olaylar incelenmiştir. Özellikle Constantius Chlorus'un Britannia seferinden, kısa *augustus*luk döneminden ve yönetici ortaklarıyla olan ilişkisinden söz etmektedir. Ayrıca imparatorluktaki ilk gerçek ve resmi bölünmenin bu dönemde yani yeni *augustus*lar Constantius Chlorus ve Galerius döneminde gerçekleştiğini, çünkü Constantius'un Galerius'a güvenmeyerek siyasi üstünlüğünü kabul etmediğini iddia etmektedir.

The Iovii and Herculi (s. 170-215) isimli altıncı başlık 306-312 tarihleri arasında meydana gelen gelişmeleri, iktidar ortaklığında Galerius'un baskın güç olarak öne çıkmasını ve Constantinus'a üstün gelmesini değerlendirmektedir. Bölümün ana teması 11 Kasım 308 tarihinde yapılan Carnuntum konferansıdır. Konferansta emekli imparator Diocletianus'a, imparatorluğun tehlikede olmasından dolayı tekrar Roma tahtına çıkması teklif edilmiştir. Toplantının düzenlenmesinde etkili olan Galerius'un amacı ise yönetim ortaklığında oluşan boşluğun kendi çıkarları doğrultusunda doldurulmasını sağlamaktır. Ancak Leadbetter bu çabaları, Galerius'un Tetrarchia rejimine olan sadakati ve sarsılmaz inancı olarak yorumlamaktadır. Galerius'un çabalarının başarısızlıkla sonuçlanmasını da hırslı ve inatçı karakteri nedeniyle kötü bir politika yürütmesine bağlamaktadır. Kitabın son bölümü olan *Galerius Augustus* (s. 216-251) başlığı altında ise Galerius ve Hristiyanlar ve Galerius Augustus isimli alt başlıklar bulunmaktadır. Galerius'un saltanatı Hristiyanlara karşı düşmanlığına odaklanılması nedeniyle pek çok yazar tarafından ihmal edilmiştir. Leadbetter, bu bölümde 305 tarihinde tahttan feragat eden imparatorların yerine Doğu'nun *augustus*u olan Galerius'un ölümüne kadar ki siyasi ve askeri faaliyetlerini ele almaktadır.

Bill Leadbetter'in önce *caesar*, daha sonra *augustus* olarak öne çıkan Galerius açısından değerlendirdiği ve literatüre kazandırdığı bu kitap, dönemle ilgilenen tarihçiler için alana önemli bir katkı sunmaktadır. Çünkü kitabın bölümleri boyunca Tetrarchia Dönemi'nde imparator Diocletianus'un bir hanedan kurmayı amaçladığı ve Galerius'un da aslında bu amacın peşinden gittiği fikrini savunmaktadır. Tetrarchia Dönemi'ne dair daha önce yazılan eserlerde bir hanedanlık oluşturma çabasının olabileceğine dair ihtimaller göz önünde bulundurulmaktadır. Ancak Leadbetter bu çabayı ihtimalden öteye taşımaktadır. Ayrıca yazar, aslında beşinci bölümden itibaren Galerius'un Diocletianus'un politikasının doğrudan takipçisi olduğunu savunmaktadır. Antik ve modern eserlerde Galerius, her ne kadar iktidar hırsına kapılan biri olarak anlatılsa da Leadbetter onun aslında Diocletianus'un yönetim modelini sürdürmeyi amaçladığını vurgulamaktadır. Tetrarchia Dönemi olaylarıyla yöneticilerine değinmesi hasebiyle yazar eserinin bir biyografi olmadığını iddia etse bile Galerius'u odak noktası olarak seçmesinden dolayı bir biyografi olarak da değerlendirilebilir.

Leadbetter, kitabında diyakronik bir sıralama uyguladığını belirtse de bölüm başlıklarının belirlenmesinde nasıl bir yöntem uyguladığını açıklamamaktadır. Ancak ele aldığı konulara uygun bir şekilde belki de kendi fikrini yansıtan çarpıcı başlıklar tercih etmiştir. *Dynasts and Oligarchs* (s. 26-47) isimli birinci bölüm ve *The Iovii and Herculi* (s. 170-215) isimli altıncı bölüm başlıklarında yazarın tüm metin boyunca savunduğu hanedanlık, oligarşi

fikri ve Tetrarchia'nın dağılmasından sonra ortaya çıkan kargaşada ikiden fazla *augustus* ve *caesarın* bulunduğu dönemin yansıtıldığı görülmektedir.

Yazar, döneme dair çalışma yapan diğer akademisyenlerle de sürekli irtibat halinde olduğunu önsözünde belirterek ve bu durumu bibliyografyada ortaya koyarak çalıştığı döneme dair hâkimiyetini göstermektedir. Akıcı bir İngilizceyle yazmış olduğu eserinde birincil kaynakların yanı sıra diğer modern dillerdeki eserleri de kullanmıştır. Leadbetter, birinci bölümde yaptığı tüm atıfların bilgisini bölüm sonunda notlar kısmında vermiştir ve bu yöntemi eserin tüm bölümlerinde uygulamıştır. Ayrıca bölümlerde sikke, yazıt ve imparator portreleri gibi görseller kullanarak metnini zenginleştirmiştir. Eserin en sonunda yer alan ekler listesinde ise *Stemma of The Iovii and Herculi* (s. 252) başlığı ile imparatorların soyağacı şemasını vermiştir.

Sonuç olarak Leadbetter'in Galerius'u odak noktası olarak alıp farklı bir bakış açısıyla ve tüm kaynakları sentezleyerek döneme yaklaştığı *Galerius and The Will of Diocletian* isimli eseri, okuyucunun da döneme farklı bir açıdan bakmasına olanak sağlamaktadır. Ancak dönemi Galerius perspektifinden, siyasi olaylar üzerinden ele alması ve önceki yazarlardan farklı iddialarda bulunması nedeniyle döneme hâkim olmayan okuyucular için karmaşık bir kurgu olabilir. Bu nedenle daha çok akademik çalışmalar yürüten okuyucuların tercih edeceği bir eser niteliğindedir.

Kaynaklar

Syme, R. (1939). *The Roman Revolution*, At the Clarendon Press, Oxford.

Alova, E. (2017). *Latince Türkçe Sözlük*, Sosyal Yayınları, İstanbul.

Yazar Katkıları: Fikir-%100; Tasarım-%100; Denetleme-%100; Kaynaklar-%100; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi %100; Analiz ve/ veya Yorum-%100; Literatür Taraması- %100; Yazıyı Yazan-%100; Eleştirel İnceleme-%100

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Belgesi: -

Author Contributions: Concept - %100; Design- %100; Supervision- %100; Resources- %100; Data Collection and/or Processing- %100; Analysis and/or Interpretation- %100; Literature Search- %100; Writing Manuscript- %100; Critical Review- %100

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Ethics Committee Approval: -